

Audiència. L'ambient religiós i cultural de sant Pau

Us oferim el text íntegre de la primera audiència de la recent iniciada catequesi sobre sant Pau que el sant Pare va oferir el passat dimecres 2 de juliol.

25/09/2008

Estimats germans i germanes,

Avui comencem un nou cicle de catequesi, dedicat al gran apòstol sant Pau. Com sabeu, a ell està consagrat aquest any, que va des de

la festa litúrgica dels apòstols sant Pere i sant Pau del 29 de juny de 2008 fins a la mateixa festa de 2009.

L'apòstol sant Pau, figura excelsa i gairebé inimitable, però en qualsevol cas estimulant, se'ns presenta com un exemple d'entrega total al Senyor i a la seva Església, així com de gran obertura a la humanitat i a les seves cultures.

Així doncs, és just no sols que li dediquem un lloc particular en la nostra veneració, sinó també que ens esforcem per comprendre què ens pot dir també a nosaltres, cristians d'avui. En aquesta primera trobada, considerarem l'ambient en què va viure i va actuar. Aquesta qüestió semblaria remuntar-nos a temps llunyans, atès que hem d'inserir-nos en el món de fa dos mil anys. I, tanmateix, això només és veritat en aparença i parcialment, perquè podrem constatar que, en diversos aspectes, l'actual context

sociocultural no és gaire diferent del de llavors.

Un factor primari i fonamental que cal tenir present és la relació entre l'ambient en què sant Pau neix i es desenvolupa i el context global en què successivament s'integra.

Procedeix d'una cultura molt precisa i circumscrita, certament minoritària: la del poble d'Israel i de la seva tradició. Com ens ensenyen els experts, en el món antic, i de manera especial dins l'Imperi romà, els jueus devien ser al voltant del 10% de la població total. Aquí, a Roma, el seu nombre a mitjans del segle I era encara menor, aconseguint com a màxim el 3% dels habitants de la ciutat. Les seves creences i el seu estil de vida, com succeeix també avui, els distingien clarament de l'ambient circumstant. Això podia portar a dos resultats: o a la burla, que podia derivar en la intolerància, o a l'admiració, que es

manifestava en diverses formes de simpatia, com era el cas dels "temorosos de Déu" o dels "prosèlits", pagans que s'associaven a la Sinagoga i compartien la fe en el Déu d'Israel.

Com a exemples concrets d'aquesta doble actitud podem citar, d'una banda, el dur judici d'un orador com Ciceró, que menyspreava la seva religió i fins i tot la ciutat de Jerusalem (cf. *Pro Flacco* , 66-69); i, d'una altra, l'actitud de la dona de Neró, Popea, a qui Flavi Josep recordava com "simpatitzant" dels jueus (cf. *Les Antiguitats judaiques* 20, 195.252; Vida 16); fins i tot Juli Cèsar els havia reconegut oficialment drets particulars, com testifica l'esmentat historiador jueu Flavi Josep (cf. *ib.*, 14, 200-216). El que és segur és que el nombre dels jueus, com continua succeint en el nostre temps, era molt major fora de la terra d'Israel, és a dir, en la diàspora,

que al territori que els altres anomenaven Palestina.

No sorprèn, per tant, que el propi sant Pau hagi estat objecte d'aquesta doble i oposada valoració de què he parlat. És indiscutible que el caràcter tan particular de la cultura i de la religió jueva trobava tranquil·lament lloc dins una institució tan invasora com l'Imperi romà. Més difícil i soferta serà la posició del grup de jueus o gentils que s'adheriran amb fe a la persona de Jesús de Natzaret, en la mesura que es diferenciaran tant del judaisme com del paganisme dominant.

En tot cas, dos factors van afavorir la labor de sant Pau. El primer va ser la cultura grega, o millor, l'hel·lenista, que després d'Alexandre el Gran s'havia convertit en patrimoni comú, almenys a la regió del Mediterrani oriental i a l'Orient Pròxim, encara que integrant en sí molts elements de

les cultures de pobles
tradicionalment considerats bàrbars.
Un escriptor de l'època afirmava que
Alexandre "va ordenar que tothom
considerés com a pàtria tot
l'ecumene ... i que ja no es fessin
diferències entre grecs i bàrbars"
(Plutarc, *D'Alexandri Magni fortuna
aut virtute* , 6.8). El segon factor va
ser l'estructura
politicoadministrativa de l'Imperi
romà, que garantia pau i estabilitat
des de Bretanya fins al sud d'Egipte,
unificant un territori de dimensions
mai vistes amb anterioritat. En
aquest espai era possible moure's
amb suficient llibertat i seguretat,
gaudint entre d'altres coses d'un
excel·lent sistema de carreteres, i
trobant en cada punt d'arribada
característiques culturals bàsiques
que, sense anar en detriment dels
valors locals, representaven un teixit
comú d'unificació "*super partes*" ,
fins al punt que el filòsof jueu Filó
d'Alexandria, contemporani de sant

Pau, lloa l'emperador August perquè "ha unit en harmonia a tots els pobles salvatges... convertint-se en guardià de la pau" (*Legatio ad Caium* , 146-147).

Certament, la visió universalista típica de la personalitat de sant Pau, almenys del Pau cristià després del que va succeir en el camí de Damasc, deu el seu impuls fonamental a la fe en Jesucrist, ja que la figura del Ressuscitat va més enllà de tot particularisme. De fet, per a l'apòstol "No hi ha jueu ni grec, no hi ha esclau ni lliure, no hi ha home ni dona: sou un de sol en el Crist Jesús" (Gal 3, 28). No obstant això, la situació historicocultural del seu temps i del seu ambient també va influir en les seves opcions i en el seu compromís. Algú va definir sant Pau com "home de tres cultures", tenint en compte el seu origen jueu, la seva llengua grega i la seva prerrogativa de " *civis romanus* ", com ho

testimonia també el seu nom,
d'origen llatí.

Convé recordar de manera particular la filosofia estoica, que era dominant en el temps de sant Pau i que va influir, encara que de manera marginal, també en el cristianisme. A aquest respecte, podem esmentar alguns noms de filòsofs estoics, com els iniciadors Zenó i Cleantes, i després els dels més propers cronològicament a sant Pau, com a Sèneca, Musoni i Epictet: en ells es troben valors elevadíssims d'humanitat i de saviesa, que seran aollits naturalment en el cristianisme.

Com escriu encertadament un expert en la matèria, “ *La Stoa ...* va anunciar un nou ideal, que certament imposava a l'home deures respecte els seus semblants, però al mateix temps l'alliberava de tots els llaços físics i nacionals i feia d'ell un

ésser purament espiritual " (M. Pohlenz, La Stoa, I, Florència 1978, p. 565). Només cal pensar, per exemple, en la doctrina de l'univers, entès com un gran cos harmoniós i, per tant, en la doctrina de la igualtat entre tots els homes, sense distincions socials; en l'igualtat, almenys a nivell de principi, entre l'home i la dona; i en l'ideal de la sobrietat, de la justa mesura i del domini de un mateix per evitar tot excés. Quan sant Pau escriu als Filipencs: "Tot allò que és veritat, de tot allò que és respectable, que és just, pur, amable, de bona reputació, de tot allò que és virtut i digne d'elogi, de tot això, feu-ne objecte dels vostres pensaments" (Flp 4, 8), no fa més que reprendre una concepció gaire humanista pròpia d'aquesta saviesa filosòfica.

Als temps de sant Pau existia també una crisi de la religió tradicional, almenys en els seus aspectes mitològics i fins i tot cívics. Després

que Lucreci, un segle abans, sentenciés polèmicament: "La religió ha portat a molts delictes" (De rerum natura, 1, 101), un filòsof com Sèneca, superant tot ritualisme exterior, ensenyava que "Déu està prop teu, està amb tu, està dins teu" (Cartes a Lucili, 41, 1). De la mateixa manera, quan sant Pau s'adreça a un auditori de filòsofs epicuris i estoics a l'Areòpag d'Atenes, diu textualment que "Déu... no habita pas en temples fets amb les mans..., ja que en ell vivim, ens movem i som" (Ac 17, 24.28). Certament, així es fa ressò de la fe jueva en un Déu que no pot ser representat d'una manera antropomòrfica, però també es posa en una longitud d'ona religiosa que els seus oients coneixien bé.

A més a més, hem de tenir en compte que molts cultes pagans prescindien dels temples oficials de la ciutat i es realitzaven en llocs privats que afavorien la iniciació dels adeptes.

Per això, no suscitava sorpresa el fet que també les reunions cristianes (*le ekklesíai*), com testimonien sobretot les cartes de sant Pau, tinguessin lloc en cases privades. Llavors, d'altra banda, no existia encara cap edifici públic. Per tant, els contemporanis havien de considerar les reunions dels cristians com una simple variant d'aquesta pràctica religiosa més íntima. De totes maneres, les diferències entre els cultes pagans i el culte cristià no són insignificants i afecten tant la consciència de la identitat dels qui assistien com a la participació en comú d'homes i dones, a la celebració de la "Cena del Senyor" i la lectura de les Escriptures.

En conclusió, a la llum d'aquest ràpid repàs de l'ambient cultural del segle I de l'era cristiana, queda clar que no es pot comprendre adequadament sant Pau sense situar-lo en el rerefons, tant jueu com pagà, del seu

temps. D'aquesta manera, la seva figura adquireix gran abast històric i ideal, manifestant elements compartits i originals respecte a l'ambient. Però tot això val també per al cristianisme en general, del que l'apòstol sant Pau és un paradigma destacat, de qui tots tenim sempre molt que aprendre. Aquest és l'objectiu de l' Any paulí : aprendre de sant Pau; aprendre la fe; aprendre Crist; aprendre, per últim, el camí d'una vida recta.

pdf | document generat
automàticament des de [https://
dev.opusdei.org/ca-ad/article/audiencia-
lambient-religios-i-cultural-de-sant-pau/](https://dev.opusdei.org/ca-ad/article/audiencia-lambient-religios-i-cultural-de-sant-pau/)
(14/08/2025)